

Avalent>Perekonnaasjad ja pärimine>Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

Soome

1 Mida tähendab õiguslik termin „vanemlik vastutus” igapäevaelus? Millised on vanemliku vastutuse kandja õigused ja kohustused?

Vanemliku vastutuse kandja on kohustatud tagama lapse tasakaalustatud arengu ja heaolu kooskõlas tema isiklike vajaduste ja soovidega. Seega on vanemliku vastutuse eesmärk tagada tihedad kiindumusühendused eelkõige laste ja nende vanemate vahel.

Lastele tuleb tagada hea hooldus ja kasvatamine, samuti nende vanusele ning arenguastmele vastav järelevalve ja kaitse. Lapsi tuleks kasvatada turvalises ja stimuleerivas keskkonnas ja nad peaksid saama oma kalduvustele ja soovidele vastava hariduse.

Lapsi tuleb kasvatada mõistmise, turvalisuse ja kiindumusega. Neid ei tohi kehaliselt karistada ega muul viisil väärkohelda. Lapsi tuleks toetada ja julgustada iseseisvuse, vastutustunde ja täiskasvanulikkuse saavutamisel (Lapse hooldus- ja suhtlusõiguse seadus 361/1983, § 1).

Vanemliku vastutuse kandja peab tagama lapse heaolu ja arengu vastavalt eespool kirjeldatule. Sel eesmärgil on tal õigus teha otsuseid lapse hooldamise, kasvatamise, elukoha ja teiste isiklike küsimuste kohta. Otsuse tegemisel tuleks arvesse võtta lapse arvamust.

2 Kellel lasub üldjuhul vanemlik vastutus lapse eest?

Kui lapse vanemad on lapse sünni ajal abielus, on vanemlik vastutus neil mõlemal. Kui lapse vanemad ei ole lapse sünni ajal abielus, on vanemlik vastutus emal. Vanemad võivad kokku leppida, kellel on hooldusõigus seoses isaduse kinnitamisega. Kui ühel vanematest on lapse ainuhooldusõigus ja vanemad seejärel abielluvad, omandavad vanemliku vastutuse mõlemad vanemad.

3 Kui vanemad ei ole suutelised või ei soovi lapse eest vanemlikku vastutust kanda, kas nende asemele võib määrata mõne teise isiku?

Kohus võib anda lapse hooldusõiguse vanematele lisaks või nende asemel ühele või mitmele isikule nende nõusolekul. Otsus peab põhinema lapse parimatel huvidel ja ainult juhul, kui lapse seisukohast on mõjuv põhjus anda hooldusõigus vanematest erinevale isikule. Kui vanemad on surnud, peab sotsiaalhoolekandeamet astuma samme lapse hooldusõiguse määramiseks.

4 Kuidas lahendatakse vanemliku vastutuse küsimus, kui vanemad lasevad abielu lahutada või elavad lahus?

Hooldus- ja suhtlusõigus tuleb alati korraldada lapse parimaid huve silmas pidades ja nii, et neid õigusi on võimalik teostada tulevikus parimal võimalikul viisil. Vanemad võivad sõlmida vanemliku vastutuse kohta kokkuleppe. Kui vanemad ei jõua kokkuleppele, tuleb vaidlusega kohtusse pöörduda.

5 Kui vanemad sõlmivad vanemliku vastutuse küsimuses kokkuleppe, siis milliseid vorminõudeid peavad nad järgima, et kokkulepe oleks õiguslikult siduv?

Kokkulepe lapse hooldus- ja suhtlusõiguste kohta tuleb koostada kirjalikult ja vanemad võivad taotleda kohalikult sotsiaalhoolekandeametis selle kinnitamist. Sotsiaalhoolekandeamet peab tagama, et kokkulepe on lapse parimates huvides. Sotsiaalhoolekandeametuse kinnitatud kokkulepe on kehtiv ja kuulub täitmisele samal viisil nagu lõplik kohtuotsus.

6 Kuidas on võimalik vanemliku vastutuse küsimust kohtuväliselt lahendada, kui vanemad ei jõua kokkuleppele?

Kui abikaasad ei suuda jõuda kokkuleppele, võivad nad taotleda abi omavalitsuse lastehoolekandeametnikult või perelepitajalt. Lastehoolekandeametnikud juhendavad vanemaid ja neil on õigus kinnitada nendevahelisi kokkuleppeid. Kinnitatud kokkulepet käsitletakse kohtuotsusega võrdsena. Perelepitajad abistavad vanemaid nende vaidluste lahendamisel läbirääkimiste teel ja võivad aidata ka kokkulepete koostamisel. Perelepitajad peavad pöörama erilist tähelepanu perekonna alaealiste laste parimate huvide tagamisele.

Kohtu otsustusõigus hõlmab lapse isikuhooldusõigust, elukorraldust, suhtlusõigusi ja elatismakseid (**Seadus** vahendamise kohta tsiviilasjades ja kokkulepete kinnitamise kohta üldkohtutes, 394/2011, § 10). Kohtulik lepitamine on kohtumenetlusest eraldiseisev menetlus. See võib alata, kui kohtumenetluses olev asi suunatakse kohtulikku lepitusmenetlusele või kui vaidluspooled esitavad vastava otsese taotluse. Lepitaja on kohtunik, keda abistab ekspert, tavaliselt psühholoog või sotsiaaltöötaja. Kinnitatud kokkulepet käsitletakse kohtuotsusega võrdsena. Kui kokkuleppele ei jõuta, tagastatakse see kohtumenetlusele või kohus lõpetab asja.

7 Kui vanemad pöörduvad kohtusse, milliseid last käsitlevaid otsuseid saab kohus teha?

Kohtu otsustusõigus hõlmab lapse hooldusõigust, elukorraldust ja suhtlusõigusi. Vajaduse korral võib kohus teha ka otsuse hooldusõiguse kandja õiguste ja kohustuste ning kohustuste jagamise kohta hooldusõiguse kandjate vahel. Otsuse tegemisel suhtlusõiguste kohta peab kohus esitama üksikasjalikud sätted külastustingimuste ja selle kohta, kelle juures laps elab. Elatismaksud võib kindlaks määrata ka koos hooldusõiguse määramisega.

8 Kui kohus otsustab, et lapse eestkostjaks jääb üks vanem, kas see tähendab, et see vanem võib kõiki lapsega seotud asju otsustada ilma neid enne teise vanemaga arutamata?

Kui hooldajaid on üks, teeb ta kõik lapsehooldusega seotud otsused üksinda. Kohtuotsus võib siiski sisaldada sätteid ainuhooldaja õiguste ja kohustuste kohta, kaasa arvatud õigus muuta lapse elukohta.

9 Kui kohus määrab lapse vanemate ühise eestkostja alla, mida see igapäevaelus tähendab?

Ühishoolduse puhul jagavad hooldajad vastutust kõikides lapsega seotud küsimustes. Kui hooldajad elavad lahus, teevad nad lapsega seotud igapäevaotsused sõltuvalt sellest, millise vanema juures laps elab. Oluliste otsuste jaoks on siiski vaja mõlema hooldaja nõusolekut. Need hõlmavad näiteks lapse usulise kuuluvuse või elukoha muutmist, passiküsimusi, hariduslikke otsuseid ja tervishoiu või haiglaraviga seotud otsuseid.

10 Millisesse kohtusse või ametiasutusse peab esitama avalduse seoses vanemliku vastutusega? Milliseid vorminõudeid peab järgima ning millised dokumendid avaldusele lisama?

Kirjalik taotlus hooldus- või suhtlusõiguste saamiseks tuleb esitada lapse elukohajärgsele ringkonnakohtule (*käräjäoikeus*). Taotluse võib esitada üks vanem või seda võivad teha mõlemad vanemad või seda võib teha hooldaja või sotsiaalhoolekandeamet. Taotluses tuleb esitada nõue ja nõude alused. Lisada tuleb tõendina kasutatavad dokumendid. Taotlus tuleb allkirjastada ja esitada ringkonnakohtule isiklikult või volitatud esindaja kaudu. Taotluse võib saata ka posti teel või faksiga. Asi võetakse menetlusele, kui ringkonnakohus taotluse kätte saab.

11 Milline on menetluse kord sellistes asjades? Kas on võimalik kohaldada kiirmenetlust?

Hooldusõiguse asjades kohaldatakse seadust lapse hooldusõiguse ja suhtlusõiguse kohta. Selle seaduse kohaselt peab kohus andma vanematele ja hooldajale hooldus- või suhtlusõigustega seotud asja arutamisel võimaluse oma arvamust väljendada. Lapse võib kohtus ära kuulata, kui on mõjuvad põhjused, mis muudavad selle asja lahendamisel vajalikuks. Kohus saab sotsiaalhoolekandeametilt tavaliselt ka aruande lapse olukorra kohta.

Asja menetlemise ajal võib kohus teha ajutise määruse selle kohta, kelle juures peaks laps elama, ning suhtlusõiguste ja seotud tingimuste kohta.

Eriolukorras võib kohus määrata ajutise hooldusõiguse, kuni tehakse lõplik otsus. Ajutise kohtumääruse suhtes ei saa edasikaebust esitada. See kehtib seni, kuni kohus teeb lõpliku otsuse.

12 Kas menetuskulude katteks on võimalik saada menetusabi?

Hooldusõiguse asjade puhul on võimalik saada tasuta õigusabi. Tasuta õigusabi saamine sõltub isiku sissetulekust. Lisateavet tasuta õigusabi kohta Soomes leiab siit: <https://oikeus.fi/oikeusapu/en/index.html>.

13 Kas vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse saab edasi kaevata?

Ringkonnakohtu otsuse kohta võib esitada apellatsioonkaebuse apellatsioonikohtule (*hovi-oikeus*).

14 Teatavatel juhtudel võib osutada vajalikuks taotleda kohtult või mõnelt muult ametiasutuselt vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist. Milline on menetuse kord sellisel juhul?

Otsused vanemliku vastutuse kohta täidetakse vastavalt seadusele lapse isikuhooldusõigust ja suhtlusõigust käsitlevate otsuste täitmise kohta (*laki lapsen huolto ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta 619/1996*). Peate taotlema täitmist kirjalikult lapse või vastaspoole elukohajärgses ringkonnakohtus. Vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse täitmist võib siiski taotleda kohtutäiturilt, kui otsus tehti vähem kui kolm kuud tagasi. Otsus tuleb lisada taotlusele.

Taotluse ja teise poole avalduse saamisel teeb kohus asjaga tegelemise tavaliselt ülesandeks sotsiaalhoolekandeametuse lepitajale. Lepitaja võtab vanematega ühendust ja arutab küsimust nendega ja võimaluse korral lapsega. Ta püüab korraldada ka ühise kohtumise mõlema vanemaga. Seejärel esitab lepitaja kohtule aruande, pärast seda teeb kohus asjas otsuse. Kohus võib anda ka korralduse, et arst lapse läbi vaataks.

Kui kohus otsustab, et otsus vanemliku vastutuse kohta tuleb täita, on teine pool kohustatud lapse üle andma. Otsust võib tugevdada tingimusliku trahviga. Viimase võimalusena võib lapse sundkorras eraldada sellest poolest, kes keeldub otsust täitmast.

Kui ringkonnakohtus on andnud korralduse laps sundkorras ära võtta, võib kohtutäituri taotlusel endiselt lepitamist jätkata.

15 Mida tuleb teha, et muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitlevat otsust selles liikmesriigis tunnustataks ja täidetakse?

Nõukogu määrust (EÜ) nr 2201/2003 kohaldatakse teises liikmesriigis vanemliku vastutuse kohta tehtud ja määruse kohaldamisalasse kuuluvate otsuste tunnustamisel. Seda määrust ei kohaldata Taanis.

Määruse kohaselt tuleb kohtuotsust abielu lõpetamise kohta tunnustada teistes liikmesriikides ilma erimenetluseta. Huvitatud pool võib siiski taotleda otsust kohtuotsuse tunnustamise või mittetunnustamise kohta. Tunnustamise taotlus esitatakse Soomes lapse elukohajärgsele ringkonnakohtule.

Taanis vanemliku vastutuse kohta tehtud otsused ja Rootsis tehtud otsused, mis ei ole tehtud eespool nimetatud määruse alusel, täidetakse 1977. aasta seaduse alusel tsiviilõiguslikes nõuetes Põhjamaades tehtud kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta (*laki yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta 588/1977*). Eraldi kinnitust otsuse tunnustamise kohta ei esitata. Täitmise taotlused esitatakse ringkonnakohtule.

Kõiki muid välisriikide otsuseid vanemliku vastutuse kohta tunnustatakse Soomes ilma eraldi kinnitusega. Taotluse alusel võib Helsingi apellatsioonikohtus (*Helsingin hovioikeus*) siiski kinnitada otsuse tunnustamist või mittetunnustamist Soomes.

Taotlus täitmisele kuuluva hooldusõiguse otsuse täitmiseks esitatakse lapse või vastaspoole elukoha või ajutise elukoha järgsele ringkonnakohtule (Vt eespool punkt 14 täpsema teabe saamiseks täitemenetluse kohta).

16 Millisesse kohtusse pean ma selles liikmesriigis pöörduma, et vaidlustada muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tunnustamine? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Sama menetlus nagu punktis 15.

17 Millist õigust kohaldab kohus vanemlikku vastutust käsitlevas menetluses, kui laps või pooled ei ela selles liikmesriigis või on eri kodakondsusega?

Soome õigusakte kohaldatakse vanemliku vastutusega seotud menetlustes, millega tegeletakse Soomes.

See veebileht on osa portaalist „Teie Euroopa“.

Sooviksime teilt [tagasisidet](#) selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

This webpage is part of an EU quality network

Viimati uuendatud: 03/02/2023

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusalse koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkevõrsioonides. Komisjon ja Euroopa õigusalse koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.